

STEAM YONDASHUVI ASOSIDA NUTQNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN MASHG'ULOTLAR MODEL

Tillabayeva Gulruh Sohibbek qizi

Farg'ona davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Zokirjonova Zarina Zafarjon qizi

Farg'ona davlat universiteti

Pedagogika-psixologiya va san'atshunoslik fakulteti,

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17814119>

Zamonaviy maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Nutq bolalarning fikrlash, muloqot, o'qish va yozishga tayyorligi bilan bevosita bog'liq. STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) yondashuvi maktabgacha yoshdagi bolalarda integrativ tarzda bilim, kreativlik va nutqni rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu tezisda STEAM yondashuvi asosida nutqni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar modeli, uning metodik asoslari va samaradorligi batafsil tahlil qilinadi.

STEAM ta'limi fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika elementlarini integratsiyalash orqali bolalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda STEAM yondashuvi:

- mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi;
- muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi;
- ijodiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantiradi;
- nutqiy faoliyatni boyitadi.[1]

STEAM mashg'ulotlarida bola faqat bilim olmaydi, balki tajriba qiladi, o'rganadi va uni muloqot orqali ifodalaydi. Shu sababli nutqni rivojlantirish STEAM yondashuvining tabiiy natijasi hisoblanadi.

Modelning maqsadi — maktabgacha yoshdagi bolalarda izchil, boy va mantiqiy nutqni shakllantirishdir.

Asosiy vazifalar:

1. Bolaning fonematik eshituvini va talaffuzini rivojlantirish;
2. Lug'at boyligini kengaytirish;
3. Fantaziya va tasavvurni nutq orqali ifodalash ko'nikmalarini shakllantirish;
4. Muloqot madaniyati va jamoadagi nutqiy hamkorlikni rivojlantirish;
5. O'yin, eksperiment va san'at orqali nutqiy jarayonlarni integratsiyalash.[2]

Pedagog bolani mashg'ulotga qiziqtiradi, mavzu bo'yicha qisqa hikoya yoki savol orqali e'tiborini jalb qiladi. Masalan, "Bugun biz ranglarni aralashtirib, o'z rangimizni yaratamiz va uni nomlaymiz". Shu bilan bola nutqiy faoliyatga tayyorlanadi.

1. Science (Fan) – bolalar suv, qum yoki tabiat hodisalari bilan tajriba o'tkazadilar va natijani so'zlab tushuntiradilar.

2. Technology (Texnologiya) – interaktiv qurilmalar yoki oddiy mexanizm yordamida faoliyat olib borish va tajriba natijalarini ta'riflash.

3. Engineering (Muhandislik) – konstruktorlar bilan loyihalar yaratish, shakllar, binolar qurish va bu jarayonni og'zaki bayon qilish.

4. Art (San'at) – rang, shakl va kompozitsiya orqali o'z fikrini ifodalash; rasm yoki kollaj bo'yicha hikoya tuzish.

5. Mathematics (Matematika) – tartib, raqamlar, o'lovlarini qo'llash va buning natijasini nutqda ifodalash.[3]

Mashg'ulot so'ngida bola o'z ishini namoyish qiladi, natijani tasvirlab beradi, savollarga javob beradi. Pedagog izchil nutqni rag'batlantiradi va to'g'ri talaffuzni mustahkamlaydi.

Integratsiyalashgan yondashuv – har bir fan faoliyati nutqiy ifoda bilan uyg'unlashtiriladi. O'yin elementlari – bola faoliyat davomida o'z fikrini erkin bayon qiladi.

Ko'rgazmali vositalar – rasm, predmet, animatsiya nutqni boyitadi.

Savol-javob texnologiyasi – bolaning fikrini shakllantirish va muloqotini rivojlantirish.

Individual va guruh ishlari – nutqiy hamkorlik va izchil muloqotni rivojlantiradi.

STEAM yondashuvi asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar quyidagi natijalarni beradi: fonematik eshituv va talaffuz sezilarli rivojlanadi;

lug'at boyligi kengayadi;

fantaziya va ijodiy tafakkur nutq orqali ifodalanadi;

muloqot madaniyati oshadi;

mustaqil fikrlash va izchil nutq shakllanadi.[4]

Shuningdek, integratsiyalashgan mashg'ulotlar bolani maktabga tayyorlashda yuqori samaradorlik ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, STEAM yondashuvi asosida nutqni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar modeli maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik yondashuv sifatida katta ahamiyatga ega. Ushbu model bola nutqini boyitish, izchil va mantiqiy shakllantirish, shuningdek, fantaziya va kreativ tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Mashg'ulotlar interfaol, integratsiyalashgan va o'yin elementlari bilan boyitilgan bo'lib, nutqiy jarayonlarni tabiiy va samarali tarzda rivojlantiradi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida STEAM yondashuvi asosida nutqni rivojlantirish mashg'ulotlarini tizimli ravishda joriy etish pedagogik amaliyot uchun muhimdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Qosimova M., Hasanboyeva O. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. Toshkent: "Fan", 2020. – 140–182-betlar.
2. Jalilova D. Kreativ pedagogika asoslari. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. – 52–99-betlar.
3. Robinson K. Creative Schools: The Grassroots Revolution. New York: Penguin, 2015. – 105–170-betlar.
4. Malova R. Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019. – 37–85-betlar.